

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie Economische Zaken
en Klimaat
t.a.v. de Griffie commissie Economische Zaken en Klimaat
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw brief van:
Uw kenmerk:

-

Ons adres: Postbus 13,
9290 AA Kollum
Ons telefoonnr: 0519 298888
Ons whatsapp nr: 06-12083046
Ons e-mailadres: info@ddfk.nl
Ons kenmerk: 2018-Z202703

Behandeld door: W. de Vries
Bijlage(n):

Datum: 20 september 2018

Onderwerp: Gaswinning Ternaard

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie Economische Zaken en Klimaat,

Bij Ternaard, een dorp ten noorden van Dokkum tegen de zeedijk, wil de NAM gas gaan winnen. Dat voornemen is de aanleiding geworden voor een bijzonder en vernieuwend proces waarin gaswinning voor het eerst wezenlijk anders wordt voorbereid. Met de inzichten die tijdens die voorbereiding rijpen kan mogelijk een kentering worden ingezet in de wijze waarop met gaswinningsgebieden wordt omgegaan en in de maatschappelijke reactie op gaswinning.

De kwestie gaswinning Ternaard

Het gasveld bij Ternaard is één van de kleine velden waarover minister Wiebes u voor de zomer een brief heeft gestuurd. Het gasveld ligt voor het grootste deel onder de Waddenzee, een Unesco Werelderfgoedgebied. Voor de winning van het gas heeft de NAM in 2016 een vergunning gevraagd bij het ministerie van EZK. De Rijkscoördinatieregeling (RCR) is op deze aanvraag van toepassing verklaard. In die periode steeg de onrust en weerstand in Groningen naar het kookpunt. Gelet op de grote maatschappelijke onrust daar en het steeds duidelijker en bekender worden van de ontstellend schadelijke gevolgen die gaswinning voor de inwoners van een winningsgebied kan hebben, zal het u niet verbazen dat de gemoederen hoog opliepen toen bekend werd dat er in Dongeradeel weer een nieuw gasveld in productie zou moeten gaan. Het is de aanleiding geweest om in VFG-verband, samen met de provincie Fryslân, het Frysk Manifest over gas- en zoutwinning op te stellen, dat aan uw Kamer is aangeboden op 19 april 2016. In dit Manifest wordt de minister van EZK opgeroepen om:

- Nulmetingen en herhalingsmetingen uit te voeren;
- Omkering van de bewijslast te laten gelden bij schade door gas- en zoutwinning bij alle winningsgebieden;
- Voor duidelijke, eenvoudige en toegankelijke schadeprocedures te zorgen;
- Decentrale overheden meer invloed te geven;
- Een betere verdeling van de lasten en lusten en een harde financiële tegemoetkoming voor de winningsgebieden te bevorderen;
- Betere communicatie te verzorgen over: effecten, risico's, onzekerheden en monitoring.

Pilot omgevingsmanagement

De RCR Ternaard heeft in het kader van de Omgevingswet en de visie op omgevingsmanagement binnen het ministerie van EZK een pilot-status gekregen. Dit betekent dat er door EZK in de RCR Ternaard gewerkt wordt in de geest van de Omgevingswet en waar mogelijk nieuwe elementen uit het projectbesluit (PJB), een instrument in de nieuwe Omgevingswet, worden toegepast. Onder druk van de maatschappelijke ontwikkelingen en mogelijk gemaakt door een wijziging in de Mijnbouwwet, werd aangeboden om binnen het RCR-traject meer ruimte te maken voor het gebied zelf. Dat was voor de gemeente Dongeradeel, de provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân het argument om vooralsnog een constructieve houding aan te nemen.

Die houding weerspreekt niet dat partijen tegen gaswinning zijn, maar komt voort uit het enkele feit dat we er niet over gaan en dat we met een principieel volhardende tegenstem de belangen van onze bevolking niet per se dienen.

In juli 2017 hebben de vijf partijen (ministerie van EZK, NAM, provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en gemeente Dongeradeel) besloten in het kader van de voorgenomen gaswinning Ternaard in te zetten op een dergelijk Omgevingsproces, waarbij de zorgen, wensen en ontwikkelmogelijkheden van het gebied centraal dienen te staan. De overeengekomen inzet is dat:

- de vitaliteit van het gebied wordt versterkt;
- de zorgen van betrokkenen zoveel mogelijk worden weggenomen;
- vooraf geborgd wordt dat als gaswinning plaatsvindt, de impacts en risico's zijn geminimaliseerd, en er overeenstemming is over de afwikkeling indien die impacts en risico's zich toch voordoen.

De overeengekomen procesopzet is dat de procedure van de RCR en de uitvoering van het proces met de omgeving parallel aan elkaar zullen lopen met ritsmomenten waar mogelijk. De BO-leden gaan dit traject in met een open houding naar beide paden en met een besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het proces met de omgeving. Als beide processen zijn doorlopen zullen de BO-leden het totaal aan plannen, bestaande uit de opbrengsten van de twee paden, in gezamenlijkheid bezien. De uitkomst hiervan ligt hierbij nog niet bij voorbaat vast. Lokaal en regionaal draagvlak is een belangrijk aspect van de gezamenlijke beschouwing. De conclusie dat gaswinning niet doorgaat behoort tot de mogelijkheden.

Er heeft zich een voorbereidingsproces ontrold met een positieve dynamiek, waarin het onderlinge vertrouwen langzaam is gegroeid. Belangrijke onderwerpen zijn het wegnemen van zorgen, schadeafhandeling en een bijdrage voor het gebied. De bijdrage moet aansluiten bij de behoeftes en problematiek in het gebied en van haar inwoners. Onwillekeurig zullen dan twee belangrijke kansen voor het gebied in ieder geval prominent op de agenda komen, namelijk energietransitie, waar we graag mee aan de slag gaan, en de verzilting van het gebied aan de Waddenzee, die door bodemdaling als gevolg van gaswinning nog zal worden versterkt.

Procesvereisten

De pilot van EZK behelst een zeer delicaat proces, waarin het winnen en behouden van het vertrouwen van de belanghebbenden in het gebied centraal staat. De basisvoorwaarde is dat de bewoners er vertrouwen in stellen dat het proces open en eerlijk verloopt en dat het risico dat hun vertrouwen wordt beschaamd op voorhand wordt weggenomen. Er is veel gevraagd van de bevolking en dat zal in het uitvoeringsproces nog toenemen. Er wordt van hen gevraagd zoveel mogelijk actief en constructief mee te doen aan besprekingen en onderhandelingen. Als zou blijken dat het eigenlijk al vast staat dat het gas gewonnen moet worden, dan zou het proces het karakter krijgen van een toneelstuk. Dat zou fnuikend zijn voor het vertrouwen en voor het proces. Het mag niet zo zijn dat de hogere belangen, verbonden aan gaswinning, alle andere belangen op enig moment ondergeschikt maken. Alleen als dat wordt bereikt wordt het wezenlijk anders gedaan dan voorheen. Onze vraag is dus: Is een besluit om geen gas te winnen een mogelijke uitkomst van het proces?

De ervaringen met de gevolgen van gaswinning en consequenties daarvan voor de maatschappelijke acceptatie van gaswinning maken dat we de morele verplichting hebben om het anders te doen dan tot nu toe. Dat veronderstelt samenwerking in plaats van inspraak en het veronderstelt ook dat gesproken en onderhandeld wordt over de onderwerpen die leven onder de bevolking en die zij van belang vinden in relatie tot toekomstperspectief en gaswinning. Een proces dat op deze nieuwe leest is geschoeid, vergt sturing door de BO-partijen gezamenlijk op basis van integer commitment, zonder dat EZK (en NAM) zich daarbij een doorslaggevende stem voorbehouden. De sturing op het proces moet worden gekenmerkt door gelijkwaardigheid. Besluiten vanuit de governance op het proces moeten door alle partijen gedragen worden.

Een succesvol proces met de omgeving vereist dat BO-partijen zich gezamenlijk ten doel stellen dat de vitaliteit van het gebied, economisch, sociaal en ecologisch, wordt versterkt, dat de zorgen van betrokkenen zoveel mogelijk worden weggenomen en dat vooraf geborgd wordt dat als gaswinning plaatsvindt, de impacts en risico's zijn geminimaliseerd, en er overeenstemming is over de afwikkeling indien die impacts en risico's zich toch voordoen. Over de speelruimte daarvoor hebben we duidelijkheid van de minister nodig.

Onze eigen houding tegenover de gaswinning is een afgeleide van de wijze waarop de inwoners worden bejegend. Onze basispositie als lokale overheden moge duidelijk zijn. Wij zijn in ieder geval niet bereid om aan gaswinning mee te werken over de hoofden van de bevolking heen. Ons belang ligt bij het welzijn van de bevolking en in het gebied. Het gebied moet een reëel en stevig ontwikkelperspectief krijgen.

Kamerbrief over de gaswinning uit kleine velden

In de Kamerbrief over de gaswinning uit kleine velden, waarin minister Wiebes van Economische Zaken en Klimaat het beleid voor de kleine velden, waar alle gasvelden behalve Groningen onder vallen, zet de minister het belang uiteen van de kleine velden in de context van de energietransitie, de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld, het klimaatakkoord en het regeerakkoord. In de brief lijkt onder de kop "maatschappelijke randvoorwaarden" een goed perspectief te ontstaan voor het proces bij Ternaard. Het gaat dan om de volgende zin op pagina 3: "het leveren van een bijdrage vanwege de gaswinning aan de omgeving".

Verhouding Kamerbrief en pilot omgevingsmanagement Ternaard

Cruciaal voor het succes van de pilot is dat het proces de ruimte wordt gegund en dat er voldoende zogenaamde speelruimte wordt gelaten om evenwicht te creëren tussen lusten en lasten. Over de speelruimte daarvoor zijn wij op basis van de Kamerbrief kleine velden niet onmiddellijk gerust. In heel algemene zin wordt gerept van een bijdrage aan de omgeving. De vragen die daarbij opkomen zijn onder andere hoe groot die bijdrage kan zijn, waaruit die bijdrage zou mogen bestaan, hoe die bijdrage tot stand komt, wie daarbij betrokken zijn, hoe de omgeving er bij wordt betrokken enzovoort. Duidelijkheid daarover is noodzakelijk.

Een andere vraag is in hoeverre de keus voor een centralere schadeafhandeling zich verhoudt met de pilot omgevingsmanagement gaswinning Ternaard. In de Kamerbrief staat daarover het volgende:

"Essentieel voor het draagvlak voor de gaswinning uit de kleine velden is een adequate schadeafhandeling. Het moet voor omwonenden duidelijk zijn dat als er schade optreedt door een mijnbouwactiviteit, deze door de mijnbouwonderneming vergoed zal worden. Ook moet helder zijn hoe wordt omgegaan met schades waarvan niet zeker is of deze al dan niet zijn veroorzaakt door de mijnbouwactiviteit."

Onduidelijk is wanneer die helderheid zal worden gegeven. In het aanstaande omgevingsproces wordt over dit onderwerp een afzonderlijke onderhandelingstafel ingericht. Vragen die daarbij aan de orde komen betreffen o.a. de ketenaansprakelijkheid. Wij dringen er dan ook op aan dat er snel helderheid komt over de schadeafhandeling en dat de ketenaansprakelijkheid sluitend wordt geregeld, ten gunste van de benadeelden.

Hoger belang

Het spreekt voor zich dat een succesvol verloop van deze pilot niet alleen voor de regio rond Ternaard van groot belang is, maar dat dat van niet minder belang is voor de gaswinning uit de kleine velden en de energietransitie. Gaswinning is versneld negatief geconnoteerd geraakt door de zichtbare gevolgen ervan in Groningen. Als gaswinning buiten Groningen nog jarenlang moet worden doorgezet, dan is dat een gegeven waar de overheid passend mee om moet kunnen gaan. Er zal een manier moeten worden gevonden om voor nieuwe vergunningen een 'licence to operate' te verdienen om daarmee te voorkomen dat steeds opnieuw een kostbare, schadelijke en pijnlijke strijd geleverd moet worden met de betreffende regio. Als de pilot omgevingsproces Ternaard tot een succes wordt gemaakt, dan hebben we daadwerkelijk een kentering ingezet die ook in andere gaswinningsgebieden kan worden toegepast.

Tenslotte

We hopen u met deze brief duidelijk te hebben gemaakt hoe de pilot omgevingsmanagement van EZK zich heeft ontwikkeld en hoe die naar onze overtuiging heeft geleid tot het vinden van de sleutel om ogenschijnlijk onvereenigbare belangen toch te verenigen door het zoeken van synergie in een gebiedsgerichte aanpak. De pilot kan leiden tot een energietransitie in betrekkelijk rustige maatschappelijke omstandigheden. De pilot moet nog wel tot een goed einde worden gebracht. We hebben daar als procespartijen de ruimte voor nodig die wij tot nu toe hebben gekregen.

De pilot omgevingsmanagement gaswinning Ternaard ontwikkelt zich nog steeds in positieve zin, maar heeft op een aantal punten duidelijkheid nodig van de rijksoverheid die de Kamerbrief nog niet verschaft. Daarom roepen wij u op om:

1. meer duidelijkheid te geven over de speelruimte voor het rijk als het gaat om de lusten en lasten,
2. op korte termijn duidelijkheid te geven over de schadeafhandeling inclusief de ketenaansprakelijkheid en

3. te bevestigen dat een omgevingsproces zoals in deze brief beschreven de ruimte krijgt en houdt die het nodig heeft, binnen de huidige randvoorwaarden en zonder tussentijdse beperkingen, inclusief de mogelijkheid dat de uitkomst van het proces is dat geen toestemming wordt gegeven voor gaswinning.

De voorbereiding van het omgevingsproces is nu zo ver gevorderd, dat op korte termijn onze politieke achterbannen moeten besluiten over het vervolg. De vervolgfase is de daadwerkelijke uitvoering van het omgevingsproces. Voor een positief besluit daartoe is ook in raden en staten draagvlak voor een dergelijk nieuw proces noodzakelijk. Wij moeten daarover een advies voorleggen, waarin wij volstrekte duidelijkheid moeten kunnen geven over de vragen die wij in deze brief voorleggen. Wij hopen die duidelijkheid op korte termijn van de minister te krijgen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wachten de resultaten en uw berichten belangstellend af.

Hoogachtend,
Mede namens Wetterskip Fryslân,
De burgemeesters van de DFK gemeenten,

M.C.M. Waanders, Dongeradeel

mr. W. van den Berg, Ferwerderadiel

B. Bilker, Kollumerland

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

Gedeputeerde M. Schrier

